

Otherness in Library Organization Systems vs. Social Tagging

G. Movahedian¹ | A. Shabani² | M. Cheshmesohrabi³ | A. Asemi⁴

Purpose: To uncover the phenomenon of otherness in assigning subjects to library materials by the Library of Congress.

Methodology: 384 titles on the subjects of Islam catalogued between 2016 to 2019 were retrieved from LC's OPAC and compared with the tags assigned to them by users in the website of LibraryThing.

Findings: Average number of subjects assigned by social tagging to each title was around 15, much higher than the average 3.5 by LCHS. In addition, 83% of the tags did not match either conceptual or linguistic with the subject headings assigned. Around 68% of the tags which did not match the subject heading were taken from the content of titles.

Conclusion: The structure of subject headings has resulted in marginalizing some subjects, whereas tags provide an opportunity to representation others views.

Received: 26, Jun. 2020

Accepted: 26, Aug. 2020

DOI. 10.30484/NASTINFO.2020.2557.1965

1. PhD Candidate in knowledge and Information Science, University of Isfahan, Isfahan, Gh.movahedian@gmail.com
2. PhD in Knowledge and Information Science, Professor, University of Isfahan, Isfahan, shabania@edu.ui.ac.ir
3. PhD in Communication and Information Science, Associate Professor, University of Isfahan, Isfahan, mo.sohrabi@edu.ui.ac.ir
4. PhD in Knowledge and Information Science, Doctoral School of Business Informatics, Corvinus University of Budapest, Hungary, Associate Professor, University of Isfahan, Isfahan, asemi.asefeh@uni-corvinus.hu

Keywords

Tagging, Subject headings, Otherness, Marginalization, Representation

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دیگری سازی در نظام های سازماندهی منابع کتابخانه ای در تقابل با برچسب گذاری اجتماعی

قاسم موحدیان^۱ | احمد شعبانی^۲
مظفر چشمه سهرابی^۳ | عاصفه عاصمی^۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۴/۰۶ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۶/۰۵

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه اصفهان، Gh.movahedian@gmail.com
۲. دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی، استاد دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)، shabania@edu.ui.ac.ir
۳. دکتری علوم اطلاعات و ارتباطات، دانشیار دانشگاه اصفهان، mo.sohrabi@edu.ui.ac.ir
۴. دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده بیزینس اینفورماتیک، دانشگاه کروینوس بوداپست، دانشیار دانشگاه اصفهان، asefi.asefeh@uni-corvinus.hu

هدف: بررسی وضعیت برچسب های تخصیص داده شده به کتابها با موضوع اسلام در پایگاه لایبرری تینگ در مقایسه با سرعنوان های موضوعی کنگره از نظر توجه به دیگری و بازنمایی موضوعات به حاشیه رانده شده. **روش شناسی:** کتاب های به زبان انگلیسی و مربوط به موضوع اسلام در فاصله سال های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ از پایگاه فهرستگان کتابخانه کنگره بازیابی و با نمونه گیری تصادفی تعداد ۳۴۸ عنوان کتاب بررسی شده است. **یافته ها:** میانگین فراوانی موضوعات بازنمایی شده با برچسب ها بیش از ۱۵٪ و بالاتر از میانگین فراوانی سرعنوان های موضوعی بیش از ۳/۵٪ برای هر کتاب بود. بیش از ۸۳٪ از برچسب ها با سرعنوان ها انطباقی معنایی و یا لفظی نداشتند و مفاهیمی بودند که سرعنوان های موضوعی آنها را بازنمایی نکرده اند؛ اما حدود ۶۸٪ از برچسب های نامنطبق با سرعنوان ها از متن کتابها قابل استخراج بودند. **نتیجه گیری:** ساختار سرعنوان های موضوعی به گونه ای است که همواره برخی موضوعات که در نسبت با گفتمان حاکم بر سرعنوان های موضوعی غیرخودی و "دیگری" است به حاشیه رانده و نادیده گرفته می شوند. اما برچسبها فرصتی برای بازنمایی این قبیل موضوعات فراهم می آورند.

کلیدواژه ها

برچسب گذاری، سرعنوان های موضوعی، دیگری سازی، بازنمایی

مقدمه

سوگیری در رده‌بندی با ذات رده‌بندی به‌منزله یک برساخت اجتماعی ارتباط دارد. هر نظام رده‌بندی سوگیری‌های فرهنگی خالق رده‌بندی را منعکس می‌کند (Olson, 1998). در رده‌بندی نظم و روابط بین مفاهیم بر اساس گفتمان غالب و پذیرفته‌شده فرهنگی شکل می‌گیرد. رده‌بندی یک بازنمایی است و همه تلاش‌ها برای بازنمایی معنا و تثبیت آن در زمان و مکان می‌توانند تلاش‌های سرکوب‌گرانه و اعمال خشونت تعبیر شود و منجر به نادیده گرفتن معناهای دیگر شود (Deodato, 2010). وقتی بازنمایی صورت گرفته و یک نظام سازماندهی شده از مفاهیم و موضوعات شکل می‌گیرد، همواره این پتانسیل وجود خواهد داشت که برخی مفاهیم و گروه‌های مردمی که بازنمایی می‌شوند بصورت ساختاری، یا زبان‌شناختی نسبت به دیگر گروه‌ها در حاشیه قرار گرفته، یا بطور کلی نادیده گرفته شوند و یا به گونه‌ای نامناسب بازنمایی شوند. بدین‌گونه آن مفاهیم و گروه‌های انسانی به حاشیه رانده یا نادیده گرفته‌شده و یا نامناسب بازنمایی می‌شوند (Olson & Schlegl, 2001). نظام رده‌بندی می‌تواند تبعاتی برای گروه‌ها و افراد به حاشیه رانده یا نادیده گرفته‌شده داشته باشد. هر سازماندهی نوعی نظم ایجاد می‌کند. نظام‌های سازماندهی دانش نیز براساس گفتمان فرهنگی و هنجار مشخص، گروه‌های مردمی و عقایدی را که در هنجار بازنمایی شده در این نظام‌ها جای نگیرند، غیرخودی یا "دیگری" می‌شناسند و به حاشیه می‌رانند. به نظر اولسون وجه غالب نظام‌های بزرگ سازماندهی نظیر رده‌بندی دهدهی دیوئی و رده‌بندی کتابخانه‌کنگره‌گرایش اروپامدار، مسیحی، مردانه، و سفیدپوست دارند (Olson, 2001). اروپامداری، مسیحیت، مردمحوری، و برتری نژاد سفید در متن قرار و معیار گرفته شده‌اند، و هرچه بیرون از آنها انحراف و حاشیه محسوب می‌شوند. روند سازماندهی در این رده‌بندی‌ها به گونه‌ای است که منجر به خلق روابط تقابلی و دوگانه مرکزی و حاشیه، و یا خودی و دیگری می‌شود. اما مشکل تقابل‌های دوگانه در این است که دو قطب برابر هم نیستند و همواره یکی بر دیگری برتری داده و مرجح شمرده می‌شود. ترجیح یک قطب بر دیگری موجب خلق رابطه سلسله‌مراتبی می‌شود که ضمن آن همواره یک قطب سعی در نفی دیگری و یا استیلا

بر آن را دارد. برای مثال در این دو رده بندی دیگر نقاط جهان نسبت به اروپا، و دیگر ادیان نسبت به مسیحیت، و زنان نسبت به مردان و سایر نژادها نسبت به سفیدپوستان حاشیه ای و کم اهمیت اند. این را می توان از شماره سازی فرانمای رده بندی دریافت: در رده بندی دیوئی هفت رده فرعی (۲۲۰ تا آخر ۲۸۰) به مسیحیت اختصاص یافته و تنها یک رده فرعی (۲۹۰ تا ۲۹۹) به سایر ادیان اختصاص یافته است. و یا یک بخش جداگانه برای ادبیات آمریکایی (۸۱۰) در نظر گرفته شده، در حالی که دیگر انواع ادبیات جهان براساس زبان تنظیم شده اند. در همان رده ادبیات، از میان ده رده فرعی نیز هشت رده به ادبیات غربی اختصاص داده شده و کل ادبیات غیر غربی در یک رده (۸۹۰) جای می گیرد ادبیاتی که از شمول ادبیات غربی (ادبیات اصلی در رده بندی) خارج دانسته و در رده فرعی ۹ ادبیات زیر عنوان سایر و دیگری رده بندی شده است.

پژوهش های پرشمار به سوگیری و به حاشیه راندن "دیگران" در نظام های رده بندی کتابخانه ای پرداخته اند. دو پژوهش از منظر مطالعات انتقادی فمینیستی سوگیری های رده بندی بویژه رده بندی دهدهی دیوئی را نسبت به زنان بررسی کرده اند. (Olson, 2001; Olson & Schlegl, 2001). یک پژوهش به رده بندی گروه های حاشیه ای با تاکید بر بازماندگان حوادث طبیعی پرداخته است (Kemp, 2007)، و پژوهش دیگری رده بندی مردمان بومی و ملت های مستقل از نظر فرهنگی در جامعه ایالات متحده را بررسی و حاشیه ای سازی بومیان را در رده بندی دهدهی دیوئی مطرح کرده است (Green, 2015). (Mai 2016) در زمینه ی تأثیر بافت بر رده بندی، ماهیت سوگیرانه بودن رده بندی، و به حاشیه رانی و طرد گروه های خارج از فرهنگ غالب نیز سخن گفته است. همچنین بررسی سوگیری و به حاشیه رانی نظام های سنتی سازماندهی دانش در بازنمایی فرهنگ مردمان هاوایی نشان داده است این نظام ها با بازنمایی نامناسب و ناکافی جنبه های زیبایی شناسانه این مردمان را نادیده گرفته اند (Hajibayova & Buente, 2017; Hajibayova, et al., 2016) توجه به دیگری و ایجاد فرصت و دادن فضا برای شنیدن صداهای حاشیه ای مستلزم روش ها و راهکارهایی برای نفوذ به قلمرو نظام های اطلاعاتی است (Olson, 2001). گفته شده است کتابداران بخشی از اختیارات خود در سازماندهی را به ویژه به کاربران به حاشیه رانده شده واگذاشته اند تا تفسیر و ساختارهای

خود را برای شکل دهی دانش ظاهر سازند و تعبیرهای خاص خود را در روابط اسناد وارد کنند و توان اشتراک‌گذاری با دیگر کاربران را فراهم آورند؛ علامت‌گذاری و برچسب‌زنی اجتماعی کتاب^۱ از این گونه راهکارها بوده و در حال حاضر نیز در برخی کتابخانه‌ها استفاده می‌شود (Deodato, 2010). برچسب‌زنی اجتماعی صدای کاربران را بازتاب بخشیده (Fox, 2012) و برچسب‌ها توانسته‌اند تفسیر مسلط از متون را به چالش کشند و فضا را برای "دیگری" بگشایند (Murphy & Rafferty, 2015).

درکنار به پرسش کشیدن کنترل کتابشناختی برچسب‌زنی اجتماعی یک بحث اخلاقی نیز شده است (Fox, & Reece, 2014)؛ زیرا به تعبیر دریدا (۱۳۸۴) در مهمان‌نوازی بی‌قید و شرط را برای "دیگران" گشوده است. در وب سایت لایبرری تینگ^۲ برچسب‌زنی اجتماعی قواعد سازماندهی زیر سؤال رفته است:

برچسب‌ها راه حل ساده برای دسته‌بندی کتاب‌ها با موضوعاتی است که شما تصور می‌کنید نه براساس آنچه مدیران کتابخانه‌ها فکر می‌کنند (LibraryThing, 2020).

لایبرری تینگ واژه‌ها و عبارت‌ها به دیگر زبان‌ها، شماره، اعداد، و جمله‌های طولانی را به‌منزله برچسب می‌پذیرد. برچسب‌گذاری امکان داده است صداهای دیگر شنیده شود. اما برچسب‌ها ممکن است به عمد یا غیرعمد محتوای اثر را اشتباه بازنمایند و اطلاعات مغشوش، متضاد، و گاه توهین‌آمیز به دست دهند و ساختار معنایی مفاهیم را فروریزند و ارتباطات بی‌معنا بین مفاهیم برقرار کنند. برچسب‌ها می‌توانند نظم معنایی و گفتمانی مفاهیم را دگرگون و روابط مبتنی براساس مرکز/حاشیه یا مهم/غیرمهم در ساختار مفاهیم را بی‌ثبات کنند.

پژوهش حاضر تنوع معنایی و بازنمایی دیگری را در برچسب‌زنی اجتماعی بررسی کرده است. این به ساختار شکنی از نظام‌های سازماندهی دانش و افشای جنبه‌های استیلاجو و سلطه‌گر نظام‌های سازماندهی کمک می‌کند. در این پژوهش ما کوشیده‌ایم به این پرسش‌ها پاسخ دهیم:

۱. برچسب‌ها در بازنمایی موضوعات و تنوع معنایی چه تفاوت‌هایی با سرعنوان‌های موضوعی دارند؟

1. Social bookmarking and tagging
2. Librarything

۲. در توجه به دیگری و بازنمایی موضوعات به حاشیه رانده شده میان برچسبها و سرعنوانها چه تفاوت‌هایی وجود دارند؟

روش شناسی

ما کتاب‌های با موضوع اسلام را برای بررسی انتخاب کردیم تا ببینیم ساختار اروپامدار و مسیحی سرعنوان‌های موضوعی کنگره با اسلام به منزله یک موضوع مستعد به حاشیه رانده شدن چگونه عمل کرده است.

با جستجو در پایگاه فهرستگان کتابخانه کنگره، عنوان‌های به زبان انگلیسی و مربوط به موضوع اسلام را در فاصله سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ بازیابی کردیم. جمع‌آوری داده‌ها و استخراج برچسب‌ها و اطلاعات مرتبط با این کتاب‌ها در تاریخ ۸ نوامبر ۲۰۱۹ شروع و تا تاریخ ۲۱ نوامبر ۲۰۱۹ ادامه داشت. در مجموع ۳۶۴۵ عنوان کتاب شناسایی شد. یک نمونه با کران خطای پنج صدم درصد با حجم نمونه کوکران ۳۴۸ عنوان به دست داد. جستجو با ترکیب و املاهای کلیدواژه‌های 'Islam', 'Muhammad', 'Quran' Muslim(s) تمام عنوان‌هایی را که این کلیدواژه‌ها را در عنوان یا موضوع داشتند، بازیابی کرد. با بررسی یکایک آنها، عنوان‌های نامرتبط را حذف و عنوان‌های با چندین چاپ را یکی حساب کردیم. در مرحله بعد ۱۱۴ عنوان را که در پایگاه لایبرری تینگ یافت نشد و ۱۳۳ عنوان فاقد برچسب را نیز حذف کردیم. سپس برچسب‌ها و سرعنوان‌های موضوعی ۱۰۱ عنوان باقی مانده را از وب سایت لایبرری تینگ و از پایگاه کتابخانه کنگره در نرم افزار اکسل وارد و مقایسه کردیم. با به کارگیری روش کدگذاری پژوهش مورفی و رافرتی (۲۰۱۵) سه دسته پدید آمد:

(۱) انطباق کامل: برچسب‌هایی که با سرعنوان‌ها از لحاظ مفهوم و لفظ مطابقت داشت. به این معنی که سرعنوان‌ها یا کلیدواژه‌ها عیناً در شکل‌های مختلف نوشتاری در برچسب‌ها تکرار شده. مانند Koran و 'Qura'n

(۲) انطباق نسبی: تفاوت در لفظ اما شباهت در معنا، همانند Iran و Persian یا Takfir و Kufr.

(۳) بی انطباق: مثال: شهادت و تروریسم Terrorism و Martyrdom. برخی برچسب‌ها

به زبان‌های دیگر با استفاده از ترجمه گوگل و واژه‌نامه‌های برخط ترجمه شد.

لایبرری‌تینگ را به این دلیل برای بررسی انتخاب کردیم که شبکه اجتماعی بزرگی هم‌تراز فیسبوک کتاب‌ها^۱ دانسته شده و مشهورترین شبکه اجتماعی فهرست کتاب برخط است (Johansson, & Golub, 2019). لایبرری‌تینگ داده‌های کتابشناختی را از کتابخانه‌ها و فروشگاه‌های کتاب سراسر جهان گرد می‌آورد. اهمیت وب سایت لایبرری‌تینگ و داده‌های غنی آن در پژوهش‌های مرتبط با برچسب‌زنی از جمله (Smith, 2007؛ Rolla, 2009؛ Lu, Park & Hu, 2010؛ Bates & Rowley, 2011؛ Johansson & Golub, 2019؛ و خادیمان، ۱۳۹۵) آمده است و سازمان‌دهندگان اطلاعات درباره برچسب‌زنی در سایت لایبرری‌تینگ و تأثیر آن بر، و نسبت آن با نظام‌های رسمی سازماندهی بسیار پژوهیده‌اند.

یافته‌ها

* برچسب‌ها در مقایسه با سرعنوان‌ها از نظر بازنمایی موضوعات و تنوع معنایی به ۱۰۱ عنوان کتاب (۱۵۳۸) (حداقل ۱ و حداکثر ۲۱۹ با میانگین حدود ۱۵) برچسب داده شده بود. به همین عنوان‌ها ۳۷۱ سرعنوان (حداقل ۱ و حداکثر ۱۰ با میانگین حدود ۳/۵) تخصیص یافته بود.

جدول ۱. شمار برچسب‌ها و سرعنوان‌های موضوعی کتاب‌ها

ردیف	کتاب (عنوان)	برچسب (فقره)	سرعنوان (فقره)	برچسب (میانگین)	سرعنوان موضوعی (میانگین)
۱	۱۰۱	۱۵۳۸	۳۷۱	۱۵/۲۲	۳/۶۷

جدول ۲. شمار برچسب ها برای هر عنوان

فراوانی برچسب ها	۱-۱۰	۱۱-۲۰	۲۱-۳۰	۳۱-۴۰	۴۱-۵۰	۵۱-۶۰	۶۱-۷۰	بیش از ۷۱
فراوانی کتاب ها	۶۷(۶۶٪)	۱۷(۱۷٪)	۶(۵٪)	۳(۳٪)	۲(۲٪)	۰	۲(۲٪)	۴(۳٪)

جدول ۲ نشان می دهد بیش از ۶۶٪ کتاب ها یک الی ده فقره برچسب و حدود ۱۷٪ ۱۱ تا ۲۰ برچسب، و تنها حدود ۴٪ بیش از ۷۱ برچسب گرفته اند. دسته اخیر کتاب های پرمخاطب هستند.

جدول ۳. مقایسه برچسب ها و سرعنوان های موضوعی از نظر تعداد واژه

واژه های منحصر به فرد	مجموع واژه ها	
۳۰۲	۱۳۸۴	سرعنوان های موضوعی
۱۰۲۵	۲۷۵۲	برچسب ها

در ۱۳۸۴ واژه سرعنوان برای ۱۰۱ عنوان کتاب پس از حذف حروف ربط و اضافه، و واژه های تکراری، ۳۰۲ واژه باقی ماند. اما در برچسب ها ۲۷۵۲ واژه به کار رفته بود. پس از حذف حروف اضافه، و بی معنا ۱۰۲۵ واژه باقی ماند.

جدول ۴. درجه انطباق برچسب ها و سرعنوان های موضوعی

مجموع	فقدان انطباق معنایی و لفظی	انطباق نسبی- انطباق مفهومی و معنایی با تفاوت لفظی	انطباق دقیق	برچسب (تعداد)
۱۵۳۸	۱۲۷۷	۱۷۶	۸۵	
۱۰۰٪	۸۳٪	۱۱/۵٪	۵/۵٪	انطباق (درصد)

جدول ۴ نشان می دهد ۸۵ عدد (۵/۵٪) از ۱۵۳۸ برچسب با سرعنوان های موضوعی انطباق داشت؛ ۱۷۶ عدد (۱۱/۵٪) نسبتاً منطبق (=واژه متفاوت اما معنا یکسان)، و ۱۲۷۷ فقره برچسب (۸۳٪) انطباق لفظی و معنایی با سرعنوان های موضوعی نداشتند. یافته ها نشان داد که ماهیت برچسب ها اساساً با سرعنوان های

موضوعی متفاوت است. اما بخشی از برچسب‌ها با سرعنوان‌های موضوعی انطباق داشت و با حفظ ساختار ترکیبی و زنجیره موضوعی آن ایجاد شده بود، این برچسب‌ها را غالباً کتابداران و یا کاربران آشنای با فهرست‌های کتابخانه‌ها ایجاد کرده بودند.

* مقایسه برچسب‌ها با سرعنوان‌ها از نظر توجه به دیگری و بازنمایی موضوعات به حاشیه رانده شده

برای پاسخ به پرسش دوم برچسب‌های کاربران را با متن کتاب‌ها مقایسه کردیم به این ترتیب که در پایگاه گوگل بوک هر جا کلیدواژه‌های برچسب‌ها در سرعنوان‌ها مشاهده نشد، آن را کلیدواژه و موضوع "دیگری" منظور کردیم که نظام رسمی فهرست نویسی به رسمیت شناخته و یا بنا به دلایلی حذف شده بود. از ۱۰۱ عنوان کتاب مطالعه شده سه عنوان در پایگاه گوگل بوک نبود هفده عنوان نیز با وجود نمایه‌سازی شدن در پایگاه، متن کامل‌شان در دسترس نبود، از هشتاد و دو عنوان باقی‌مانده یک عنوان برچسب نامنطبق با سرعنوان‌ها نداشت. هشتاد و یک عنوان برچسب‌های موجود در متن ملاک محاسبه قرار گرفت و برچسب‌هایی که در متن کتاب مشاهده نشد یا در فهرست منابع آن بود، بررسی نشد. به منظور بررسی رابطه بین تعداد برچسب‌ها و شمار مفاهیم آن‌ها در متن کتاب‌ها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده کردیم. میزان همبستگی بین دو متغیر ۰/۹۹۳. بدست آمد ($P < 0/001$) و نشان داد بین تعداد برچسب‌ها و میزان استفاده از مفاهیم برچسب‌ها در متن کتاب رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد (جدول ۵). این نشان می‌دهد هرچه شمار برچسب‌ها بیشتر بوده بازنمایی بهتر شده و موضوع‌های حاشیه‌ای و خاص که سرعنوان‌ها نادیده گرفته‌اند شناسایی و به "دیگری به حاشیه رانده شده" توجه شده است.

جدول ۵. ضریب همبستگی بین برچسب های ناموجود در سرعنوان ها و

فراوانی مشاهده این برچسب ها در متن کتاب

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
رابطه برچسب های ناموجود در سرعنوان ها و شمار آنها در متن کتاب ها	۸۱	۰/۹۹۳	**۰/۰۰۰

** در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

از ۱۱۴۴ برچسبی که در سرعنوان های موضوعی مشاهده شد ۷۷۵ برچسب (حدود ۷۸٪) در متن کتاب ها وجود داشت. از ۸۱ عنوان کتاب، شانزده عنوان برچسب هایی داشتند که در متن آنها نبود. تعداد برچسب ها در متن سایر کتاب ها نیز از یک تا ۱۵۱ متغیر بود. اینها مفاهیم و موضوعاتی بودند که سرعنوان های موضوعی بازنموده بودند، و در متن کتاب وجود داشت اما برچسب ها بازنموده بودند.

بررسی بیشتر نشان داد چنانچه برچسب های شخصی و برچسب های کاربران با هدف دسته بندی و سازماندهی کتاب ها مانند کتاب های جالب، برچسب های با نام نویسنده، برچسب های یک شهر و انتشاراتی خاص، و همچنین برچسب هایی با جنبه تبلیغی و بازاریابی را کنار بگذاریم، سایر برچسب های موضوعی توسط کاربران برای بازنمایی محتوای کتاب قابل استفاده است.

جالب آنکه شماری برچسب ها را سرعنوان ها برنگزیده بودند و اما در متن کتاب بود. این نشان می دهد کاربران در انتخاب برچسب ها هوشمندانه عمل کرده و به جنبه ها و بخش هایی از کتاب ها توجه داشته اند که نظام های سازماندهی دانش نادیده گذاشته اند. اما کاربران با برچسب زنی آنها را بازنموده بودند. داده های جدول ۵ نشان داد با افزایش برچسب های نامنطبق با سرعنوان ها، احتمال وجود آنها در متن افزایش یافته است؛ برچسب ها موضوع هایی را بازنموده اند که در متن کتاب موجود بوده ولی فهرست نویسی رسمی آنها را نادیده گرفته است.

نتیجه گیری

نظام‌های سازماندهی منابع کتابخانه‌ای بر ساخت اجتماعی و بازنمایی‌ای از دانش‌اند که بی‌طرف و خنثی نیستند بلکه بر اساس پیش‌فرض‌ها، علایق، و خواست گروه‌های مسلط ترسیم شده‌اند. و نوعی نظم را بر سایر گروه‌ها و فرهنگ‌ها تحمیل کرده و با دیگری‌سازی هرآنچه غیرخودی است بر اقتدار و سلطه گروه‌های مرکز و فرادست افزوده‌اند. برچسب‌ها این وضع را به چالش کشیده و بر حق انتخاب کاربران و آزادی عمل استفاده‌کننده صحنه گذارده‌اند. برچسب‌ها با تضعیف تفسیرهای اقتدارگرایانه از متون توسط نظام‌های سازماندهی دانش در قالب موضوع‌دهی به متون، فضایی برای دیگری به حاشیه رانده‌شده و دیده شدن جنبه‌های خاموش و نادیده گرفته شده متن را فراهم آورده‌اند.

پژوهش ما نشان داد میانگین تعداد موضوع‌های بازنمایی شده با برچسب‌ها (۱۵/۲۲) بالاتر از تعداد سرعنوان‌های موضوعی (۳/۶۷) برای هر کتاب است؛ به علاوه واژگان منحصر به فرد برچسب‌ها (۱۰۲۵ واژه) بسیار غنی‌تر از سرعنوان‌های موضوعی (۳۰۲ واژه) و با نقاط بازیابی بیشتری است. با این فرض که برچسب‌ها بازتابنده موضوع هستند، می‌توان گفت هرچه تعداد برچسب‌های کتاب بیشتر بود، تنوع معنایی و گوناگونی برداشت‌ها از آن بیشتر است. این امر، ادعای سرعنوان‌های موضوعی را در این باره که فرض هر متن معنای یگانه دارد تضعیف می‌کند و نشان می‌دهد برچسب‌ها منجر به ساختارشکنی معنای اثر می‌شود.

درصد بالایی از برچسب‌ها (۸۳ درصد) با سرعنوان‌ها انطباقی معنایی یا لفظی نداشتند و سرعنوان‌ها از بازنمایی آن‌ها عاجز مانده‌اند؛ هر چند حداقل حدود ۶۸٪ از برچسب‌های نامنطبق با سرعنوان‌ها را می‌شد از متن کتاب‌ها استخراج کرد. این نشان می‌دهد ساختار سرعنوان‌های موضوعی همواره برخی موضوع‌ها را که نسبت به گفتمان حاکم بر سرعنوان‌ها غیرخودی و "دیگری" محسوب شده، به حاشیه رانده است اما برچسب‌ها فرصتی برای بازنمایی این قبیل موضوعات فراهم می‌آورند. برچسب‌ها، برعکس، به چند صدایی میدان داده‌اند و در مقابل صدای اقتدار گفتمان مرکزی در نظام‌های سازماندهی کتابخانه‌ای در غرب فرصتی برای تنفس

و بهسازی دیدگاه اقلیتها فراهم آورده اند این البته بدان معنا نیست که برچسبها صدای اقتدار را خاموش خواهند کرد، زیرا سلطه همواره خود را تحمیل می کند چه با نظام های سازماندهی از بالا به پایین و چه توسط کاربران و با برچسبها. زیرا برچسبها نیز می توانند در خدمت سلطه جویی اکثریت پرنفوذ قرار گیرند.

کاربران به متن یا نظام های سازماندهی تعهد ندارند و برداشت های متفاوت و گاه مخالف و تغییرپذیر خود را ارائه می دهند. از این رو برچسبها ثابت نیستند و معنا و موضوع نهایی متن با برچسبها نهایی نمی شود. برچسبها ساختار معنای متن را می شکنند و با رعایت نکردن تقابل های دوگانی و سلسله مراتبی، مرزبندی های گفتمان مرکز/حاشیه و خودی/دیگری را محو و بی رنگ می کنند. از این نظر هرچند ماهیت برچسبها در تضاد با ساختار سنتی نظام های سازماندهی دانش است، ولی برچسبها می توانند فرصت های درخور برای کاستن از وجه غیردموکراتیک، و شنیده شدن صداهای متکثر، به ویژه برای موضوع های به حاشیه رانده، فراهم آورند و نقش و اهمیت کاربر را بیشتر برجسته سازند و نظام های سازماندهی دانش را ناگزیر از توجه به این ویژگی ها کنند.

بررسی بیشتر این موضوع می تواند نتایج درخور داشته باشد. پیشنهاد می شود دیگری سازی در حوزه های موضوعی بیشتری بررسی شود، از جمله پژوهش مشابهی در ابزارهای سازماندهی منابع کتابخانه ای از جمله سرعنوان های موضوعی فارسی انجام شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مآخذ

دریدا، ژاک (۱۳۸۴). *جهان وطنی و بخشایش*، ترجمه امیر هوشنگ افتخاری راد. تهران: نشر گام نو.

خادمیان، مهدی (۱۳۹۵). *امکان جایگزینی یا تکمیل سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه کنگره با برجسب‌های اجتماعی لایبرری‌تینگ در حوزه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و علوم طبیعی*. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه شهید چمران اهواز.

Bates, J. & Rowley, J. (2011). Social reproduction and exclusion in subject indexing: a comparison of public library OPACs and librarything folksonomy. *Journal of Documentation*, 62(2), 431-448. <https://doi.org/10.1108/0022041111124532>

Deodato, J. (2010). Deconstructing the Library with Jacques Derrida: Creating Space for the "Other" in Bibliographic Description and Classification. In *Critical Theory for Library and Information Science: Exploring the Social from Across the Disciplines*. 2nd ed. Edited

Gloria J. Leckie, Lisa M. Given, and John E. Buschman. (pp. 75-88). Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited.

Fox, M.J. (2012). Communities of practice, gender and social tagging. Tenth International ISKO Conference, 4-7 August 2012, Mysore, India.

Fox, M. J., & Reece, A. (2014). The impossible decision: social tagging and Derrida's deconstructed hospitality. *knowledge organization*, 40(4), 260-265. <https://doi.org/10.5771/0943-7444-2013-4-260>

Green, R. (2015). Indigenous Peoples in the US, Sovereign Nations, and the DDC. *Knowledge organization*, 42(4), 211-221. [10.5771/0943-7444-2015-4-211](https://doi.org/10.5771/0943-7444-2015-4-211)

Hajibayova, L., & Buente, W. (2017). Representation of Indigenous cultures: Considering the Hawaiian hula. *Journal of Documentation*, 73(6), 1137-1148. <https://doi.org/10.1108/JD-01-2017-0010>

Hajibayova, L., Buente, W., Quiroga, L., & Valeho-Novikoff, S. (2016). Representation of Kanaka Maoli (Hawaiian) culture: A case of hula dance. In *Proceedings of the 79th ASIS&T Annual Meeting: Creating Knowledge, Enhancing Lives through Information & Technology, ASIST '16*. Silver Springs, MD, USA: American Society for Information Science. <https://doi.org/10.1002/pra2.2016.14505301128>

Johansson, S., & Golub, K. (2019). *LibraryThing for Libraries: How Tag Moderation*

- and Size Limitations Affect Tag Clouds. *Knowledge organization*, 46(4), 245-259.
10.5771/0943-7444-2019-4-245
- Kemp, R. B. (2007). Classifying marginalized people, focusing on natural disaster survivors. *Knowledge organization*, 1(1), 44-54.
- LibraryThing (2020). LibraryThing Concepts. Retrieved May, 12 2020 from: <https://www.librarything.com/concepts>.
- Lu, C., Park, J., & Hu, X. (2010). User tags versus expert-assigned subject terms: a comparison of librarything tags and Library of Congress Subject Headings. *Journal of Information Science*, 36 (6), 763-779.10.1177/0165551510386173
- Murphy, Pauline Rafferty, (2015). Is there nothing outside the tags?: Towards a poststructuralist analysis of social tagging, *Journal of Documentation*, 71(3), 477-502. <https://doi.org/10.1108/JD-02-2013-0026>
- Olson, H. A. (1998). Mapping beyond Dewey's boundaries: Constructing classificatory space for marginalized knowledge domains. *Library Trends*, 47 (2), 233-54.
- Olson, H. A., & Schlegl, R. (2001). Standardization, objectivity, and user focus: A meta-analysis of subject access critiques. *Cataloging & classification quarterly*, 32(2), 61-80. https://doi.org/10.1300/J104v32n02_06
- Olson, H. A., (2001). Patriarchal Structures of subject access and subversive techniques for change. *Canadian journal of information and library science*, 26(2), 1-29.
- Rolla, P. J. (2009). User tags versus subject headings: can user-supplied data improve subject access to library collections?. *Library Resources and Technical Services*, 53 (3),174-184. DOI: <https://doi.org/10.5860/Irts.53n3.174>
- Smith, T. (2007). Cataloging and you: Measuring the efficacy of a folksonomy for subject analysis. In J., Lussky (Ed.) *Proceedings of the 18th Workshop of the American Society for Information Science and Technology, Special Interest Group in Classification Research*, Milwaukee, Wisconsin.

استناد به این مقاله:

موحیدیان، قاسم؛ شعبانی، احمد؛ چشمه سهرابی، مظفر؛ عاصمی، عاصفه (۱۳۹۹). دیگری سازی در نظام های سازماندهی منابع کتابخانه ای در تقابل با برچسب گذاری اجتماعی. *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۱ (۳)، ۵۸-۷۱. DOI: 10.30484/NASTINFO.2020.2557.1965